

El Mas Periques de Puig-Reig: probable edifici dels Ordes Militars (arquitectura)

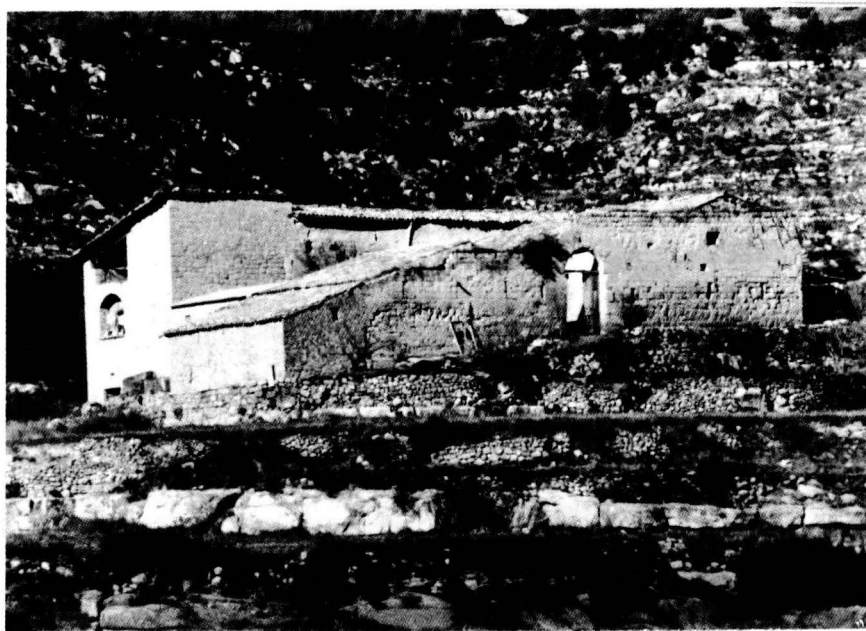
per RAMON VILADÉS I LLORENS

PRESENTACIÓ

Si incloem aquest article sobre els mas Periques de Puig-reig dintre d'aquest dossier, és perquè el creiem de gran importància històrica, i, com no, lligat a la vida dels Ordes Militars a casa nostra. A part de l'interès arquitectònic que posseeix l'edifici, segurament al llarg d'uns quants segles, fou l'aixopluc d'un dels Ordes Militars de més influència a la comarca del Berguedà: L'Ordre de l'Hospital de St. Joan de Jerusalem.

La nostra intenció, doncs, és fer pública l'existència d'un monument desconegut, i alhora completament oblidat.

R. Viladés

El Mas Periques, casa d'Ordes Militars.

Situació geogràfica

El mas periques és situat a l'Est, i a molt poca distància, del poble de Puig-reig. Adossat als últims estreps de les serres de Biure, frec a frec del riu Llobregat. L'accés des del castell i del mateix poble de Puig-reig es feia a través d'un pont —avui en desús, però perfectament conservat— el qual, segurament fou construït en la mateixa època que la casa. Aquest pont, a més, comunicaria amb el veïnatge de la Guàrdia, St. Andreu de cal Pallot i també amb el Lluçanès i Osona.

Estat actual de l'edifici

L'estructura de l'edifici no ha sofert mutilacions, llevat del mur Sud que actualment no existeix. Amb tot, a finals del segle XVII deixaria d'ésser habitat per l'Orde i un temps després es modificarien les dependències per adequar-la com a casa de pagès.

Ara, aquest edifici és deshabitat.

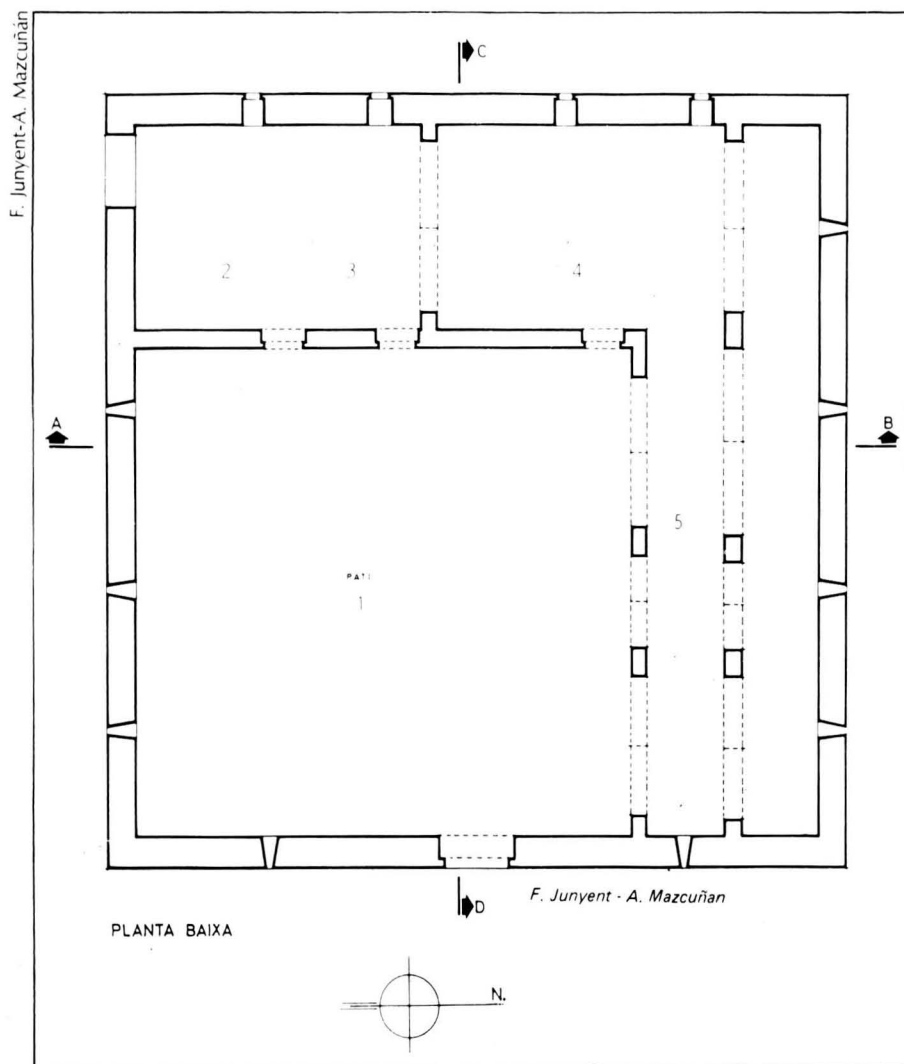
Creiem que no fóra molt costós tornar-lo al seu estat originari. Hauríem guanyat l'únic i valuós edifici

d'aquestes característiques, al Berguedà.

DESCRIPCIÓ

La planta

La planta de l'edifici és un perfecte quadrat de 24x24 m. Les dependències formaven un angle recte. L'espai interior sense edificar era destinat a pati.

Planta soterrani.

Estructura

L'estructura és molt simple alhora que elegant. De parets gruixudes amb pedra ben tallada. Al soterrani hi ha quatre arcs diafragmes que serveixen a l'ensem, per guanyar el desnivell del terreny i aguantar el sostre de la planta baixa. La planta baixa de la banda W consta de dos arcs diafragmes, els quals aguantaven la teulada. L'ala N la componen dues files paral·leles d'arcs de les mateixes característiques, sobre dels quals s'assenta també la teulada.

Tant una ala com l'altra tenien la teulada a dos vessants.

Les obertures del soterrani i les de l'ala N són a base d'espitlleres altes i estretes. A tot el mur E hi ha també aquestes mateixes espitlleres, les quals ens donen a entendre que servien per a la defensa del recinte. Les obertures de l'ala N consisteixen en finestres quasi quadrades i molt senzilles.

Hem de destacar la porta d'entrada a l'edifici: és una portalada senyorial, adovellada i que forma un perfecte arc de mig punt. Té dos metres d'amplada per més de tres i mig metres d'alçada.

Distribució hipotètica de les dependències

Quant a la distribució no podem fer res més que hipòtesis, car després d'haver estat modificat l'edifici n'ha desaparegut el rastre. Amb tot intentem reconstruir-ne la forma que sembla més versemblant.

Ho fem a partir dels números que hi ha en el plànol adjunt, així el lector es podrà situar perfectament.

a. Planta baixa

El número 1 és la part que correspon al pati —segurament pati

d'armes si tenim en compte el caràcter militar dels seus estadants. Des del pati es passa directament a les dependències i a les quadres dels animals.

Els números 2, 3 i 4 corresponen a la cuina-menjador, sala de reunions i lectura i les habitacions respectivament. No creiem que aquestes dependències fossin separades per parets unes de les altres, encara que hi hagi tres portes d'entrada. No hi ha indicis d'aquestes separacions, tot i que sense fer-ne un estudi arqueològic tampoc no ho podem assegurar. per les característiques de l'estança formada per arcs diafragmes sembla que havia d'ésser tot una sola sala.

El número 5 és el que forma l'ala N; aquesta ala era destinada a les cavalleries, ramats i pallisa. És difícil trobar-li una altra funció.

b. El soterrani

Correspon als números 6 i 7. Sens dubte era la part destinada al celler, graner i magatzem de queviures. Una mostra d'això és l'existència de dues tines o cups que, segurament, eren destinats a l'emmagatzament de vi i també d'aigua. Encara avui hi ha una conducció per la qual es recull l'aigua de la pluja.

Anàlisi arquitectònic de l'edifici

a) El parament

Encara que la mida de les filades varia d'una a l'altra, cal dir que és força homogeni. La mida més corrent és de 26x36 cm. Tota la part exterior de l'edifici consta de blocs de pedra, molt ben tallats, disposats a trencajunt i rejuntats amb argamassa.

Les espitlleres són estretes i altes, formades per dues pedres verticals a banda i banda.

Les finestres són molt senzilles: les formen quatre blocs de pedra picada i llisa, sense ornamentació de cap classe.

La porta d'entrada és solemne; coronada per tretze dovelles d'un metre d'alçada que formen l'arc de mig punt. Els muntants laterals són

de pedres de grans dimensions —una d'aquestes, per ex. medeix 126x42 cm.— Les filades d'aquest mur, segueixen la mateixa amplada que els muntants, encara que de dimensions més petites.

Els arcs diafragmes són perfectes i elegants; amb blocs ben tallats i no massa grans.

b) Els picapedrers

Que aquest edifici pertanyia a un amo important és el fet que en molts dels blocs de pedra hi ha els senyals dels picapedrers. Segurament que al Berguedà hi ha algun altre edifici en el qual hi trobaríem marques de picapedrer, però de moment, no en coneixem cap.

Hem mirat de comparar aquests senyals amb d'altres que hi ha a Catalunya, però no hem pogut establir cap semblança. Aleshores ens queda la incògnita de saber d'on eren els picapedrers. Eren de la comarca? Eren de fora? Segurament que un estudi més aprofundit ens treuria el gat del sac.

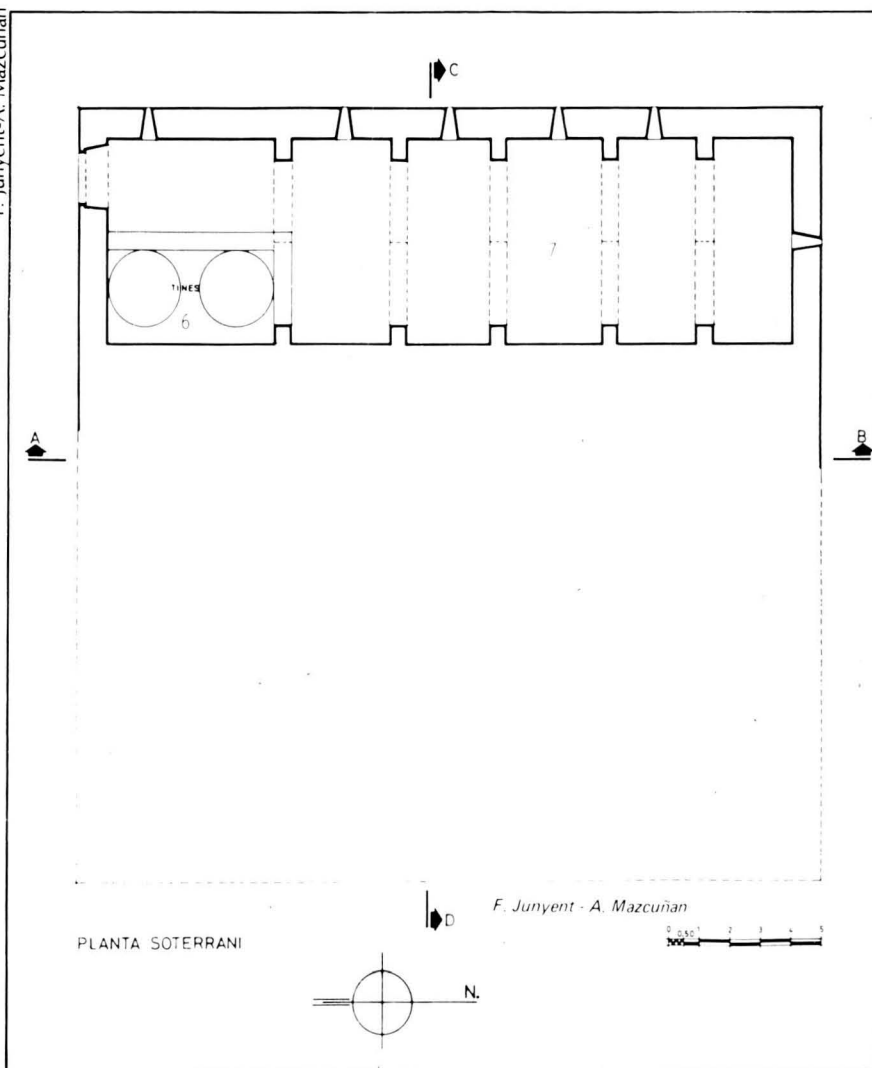
D'aquests senyals n'hem pogut desxifrar una vintena de diferents. Segur que ens n'hem deixat, car algunes de les parets són fumades i és quasi impossible veure-hi cap traça.

Conclusió

Si tenim en compte que Puig-reig va ésser un dels centres administratius més importants que els Hospitalers tenien a Catalunya, podem pensar que el mas Periques fou construït per ells, encara que no s'ha de descartar la possibilitat que fos començat pels seus immediats antecessors, els Templers. Si poguéssim dir amb tota certesa que això va ésser així, tindríem al Berguedà un dels edificis més ben conservats d'aquestes característiques que existeixen a Catalunya.

Atès que els Hospitalers van succeir els Templers en ple segle XIV, i atesa l'estructura i tipus de parament de l'edifici, ens inclinem a creure que es tracta d'una construcció del segle XIV. El famós pont de Periques, fóra també d'aquesta mateixa època.

F. Junyent - A. Mazcuñán

Planta baixa.

Marques dels picapedrers del Mas Periques

Per completar bé aquest modest estudi caldria fer una anàlisi arqueològica de l'edifici i relacionar-lo amb d'altres edificis existents d'aquest tipus, a fi —no ja de fer hipòtesis— sinó de parlar de realitats.

Esperem que altres estudis més aprofundits ens aclareixin els dubtes que ara tenim.

Ramon Viladés i Llorens, del Departament d'Història de l'Àmbit de Recerques del Berguedà.

